

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Een boerkaverbod tast de vrijheid van godsdienst aan [1]

Ja, vrouwen dragen de sluier op godsdienstige gronden

door *Eva Brems*

De auteur is hoogleraar mensenrechten aan de Universiteit Gent en lid van de Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers voor de partij Groen!. Zij stemde onlangs als enige in de Kamer tegen de invoering van het boerkaverbod.

In België is eind juli het 'boerkaverbod' van kracht geworden. Daarmee is België het tweede Europese land, na Frankrijk, met zo'n verbod. Nederland wil, als het aan het kabinet van CDA en VVD ligt, in 2013 een wet tegen het gebruik van gezichtsbedekkende kleding in werking laten treden.

Vanuit een juridisch oogpunt is het eigenlijk heel eenvoudig. Het dragen van een gezichtssluier valt binnen de godsdienstvrijheid, omdat vrouwen deze sluier dragen op godsdienstige gronden. Dat andere (de meeste) vrouwen die dezelfde godsdienst aanhangen ervoor opteren om geen gezichtssluier te dragen doet hierbij niet ter zake. Maar de godsdienstvrijheid is niet absoluut. Beperkingen zijn mogelijk wanneer deze bij wet bepaald zijn, en wanneer zij niet verder gaan dan noodzakelijk voor het verwezenlijken van een legitiem doel (een doel van algemeen belang

of van bescherming van de rechten van anderen). Een analyse van de parlementaire debatten die in Frankrijk en België tot een verbod hebben geleid, toont aan dat er drie verschillende argumenten worden gehanteerd om een verbod te bepleiten. Geen enkel daarvan voldoet echter aan de zojuist genoemde voorwaarde, namelijk dat een verbod op die grond evenredig zou zijn met een legitiem doel.

Sommigen zeggen dat gezichtssluiers een gevaar zijn voor de veiligheid. Nu kan iedereen wel een situatie bedenken waarin het om veiligheidsredenen nodig is iemands gezicht te zien. Het gaat hierbij echter in de regel om identificeerbaarheid, niet om permanente herkenbaarheid. Een maatregel die evenredig is met het doel van de bescherming van de veiligheid, is bijvoorbeeld de verplichting om de gezichtssluier op te tillen en het gezicht te tonen wanneer een gemachtigd ambtenaar daarom vraagt. Men kan zich ook een in tijd en ruimte beperkt verbod voorstellen om het gezicht te bedekken, bijvoorbeeld tijdens bepaalde betogingen of op plaatsen met een hoog veiligheidsrisico. Maar het is klaar als pompwater dat de verplichting om te allen tijde in de gehele openbare ruimte herkenbaar

te zijn, niet evenredig is met het nagestreefde doel van veiligheid.

* * *

Anderen zeggen dat gezichtssluiers de samenleving verstoren omdat de dames in kwestie zich buiten de normale maatschappelijke omgang plaatsen en ‘incommunicado’ zijn. Dit is een stelling die om te beginnen niet helemaal klopt: men kan uiteraard wel communiceren met personen wier gezicht men niet ziet; anders zou de telefoon een flop geworden zijn. Maar als men aanneemt dat dames die hun gezicht bedekken inderdaad het signaal geven dat zij met rust gelaten willen worden, kan men vervolgens de vraag stellen of dat dan wel zo’n probleem is. Is het überhaupt een legitiem doel om ervoor te zorgen dat iedereen op straat te allen tijde openstaat voor interactie met anderen? Mag ik me dan niet meer nors en onaanspreekbaar opstellen als ik ’s ochtends aan de bushalte sta? Moeten de iPod-oortjes uit, zodat we allemaal naar elkaar kunnen luisteren, en de zonnebrillen af, om

*Moeten de iPod-oortjes uit?
Een betuttelende overheid
die zoiets oplegt*

elkaar in de ogen te kunnen kijken? Een erg betuttelende overheid die zoiets oplegt. Zelfs als men zou aanvaarden dat dit een legitiem doel is dat de beperking van grondrechten kan verantwoorden, dan blijft een algemeen verbod op gezichtsbedekking onevenredig. Er zijn namelijk heel wat maatregelen denkbaar die men kan nemen om een dergelijk samenleven te bevorderen die niet aan fundamentele rechten raken. Bovendien is het aantal vrouwen dat een gezichtssluier draagt zo beperkt

dat men moeilijk kan stellen dat het samenleven erdoor aangetast wordt.

Ten slotte menen velen dat een verbod op gezichtssluiers nodig is voor het bevorderen van de rechten van vrouwen. Hier moeten we twee scenario’s onderscheiden. Wetenschappelijk onderzoek (voor Nederland is dit het onderzoek van Annelies Moors) toont aan dat vele (vermoedelijk de meeste) vrouwen die in landen als België, Nederland en Frankrijk een gezichtssluier dragen, dit doen uit vrije keuze. In die situatie dient een verbod uiteraard niet de bevordering van vrouwenrechten. Integendeel. Door vrouwen te verbieden zich te kleden zoals zij willen, wordt hun autonomie ontzegd, en worden de rechten van deze vrouwen dus beknot. Wanneer men dan de situatie neemt van vrouwen die door een echtgenoot of door andere personen worden verplicht hun gezicht te bedekken, heeft men natuurlijk te maken met een geval van grove onderdrukking van vrouwen, waarvoor de overheid een plicht ontstaat om in te grijpen. Wanneer deze ingreep de vorm aanneemt van het boeten van deze vrouwen wanneer zij zich gesluierd op straat begeven, slaat de overheid echter de plank mis. Op deze manier worden slachtoffers behandeld als daders. In plaats van hun een helpende hand te reiken, toont de samenleving deze vrouwen een vuist. Met andere woorden, de maatregel (het verbod) is niet geschikt om het doel (vrouwenrechten) te bereiken.

Noch de veiligheid, noch het samenleven, noch de bescherming van vrouwenrechten zijn dus geldige gronden voor een algemeen verbod op gezichtssluiers, en dus moeten we ze niet verbieden. Dat betekent niet dat we het fijn moeten vinden dat vrouwen zich sluieren, maar als we alles gaan verbieden waar we ons op straat aan storen, zijn we ver van huis.